

جهت عضویت در خبرنامه ایمیل خود را وارد نمایید

ارسال

18 اسفند 1391 ز در نیویورک محاکمه می شود - - - «شیعه کشی در پاکستان؛ چرا؟» حجت الاسلام مبلغی در گفت و گو با شفقنا:

تصاویر اختصاصی شفقنا از اتمام عملیات نصب ضریح جدید...

گزارش تحلیلی خبرگزاری "رویترز": "منطقه کردستان عراق..."

کره شمالی رسماً توافق صلح با کره جنوبی را ملغی و ...

تصویری بی نظیر از مرقده مطهر امام حسین (ع)

جمعه، 18 اسفند 1391 ساعت 10:45

استاد و پژوهشگر تاریخ در گفت و گو با شفقنا: سید جمال الدین اسدآبادی پایه گذار نوگرایی اسلامی است

چاپ | ایمیل

عضو هیات علمی دانشگاه خوارزمی با بیان اینکه سید جمال الدین اسد آبادی، پان اسلامیسم (اتحاد بین مسلمانان) را پایه گذاری کرده است گفت: نوگرایی و روحیه اصلاح گر سید جمال در حوزه اسلامی سبب محبوبیت وی در تمام جوامع مسلمان از جمله ایران، هند، افغانستان، عثمانی و مصر شد.

میر هادی حسینی در گفت و گو با خبرنگار شفقنا (پایگاه بین المللی همکاری های خبری شیعه) گفت: برای شناخت شخصیت سید جمال الدین اسد آبادی باید به شرایط سیاسی، اجتماعی و فرهنگی آن زمان دقت شود و چنانچه در شناخت این شرایط دچار اشتباه، افراط و تفریط و یا اعوجاجی شویم، قطعاً نمی توان به اندیشه های این شخصیت پی برد و در اندیشه های اصلاح طلبانه این دوره هم دچار اشتباه خواهیم شد.

این استاد دانشگاه افزود: سید جمال در یکی از حساس ترین مقاطع تاریخی و سیاسی قاجاریه قرار داشت یعنی دوره ناصرالدین شاه. اهمیت این دوره به دلیل شروع نهضت فکری و اصلاحات داخلی در ایران است.

ناصر الدین شاه بعد از قتل امیرکبیر به دلیل بی اعتمادی شدیدی که به اطرافیان خود پیدا کرده بود روش مستبدانه ای را در پیش گرفت.

او نیمه دوم حکومت ناصرالدین شاه را هم زمان با ظهور جریانهای آزادی خواهانه و اصلاح طلبانه در ایران دانست و اظهار کرد: جریان آشنایی روشنفکران و نخبگان ایرانی با غرب به همراه تلاش های امیر کبیر در تاسیس مراکز علمی و فرهنگی، مقارن با انقلاب هایی شد که در اروپا هم رخ داده بود و نخبگان ایرانی را به سمت یک تحول فکری کشاند. یکی از شخصیت های برجسته سیاسی مذهبی این عصر که متاثر از اندیشه اسلامی و همچنین جریان تمدنی غرب شده بود، سید جمال الدین است.

نوجوانی سید جمال از نجف تا هند

حسینی گفت: سید جمال در زمان نوجوانی برای یادگیری علوم اسلامی عازم نجف شد و بعد از آن، یک سری سفرهایی را شروع کرد و به هند رفت و ضمن آشنایی با زبان انگلیسی با تحولات سیاسی هند نیز آشنا شد. آن زمان اوج استعمار انگلیس در هند بود. سید در هند با اندیشه های جدید نخبگان هندی نیز آشنا می شود. بخصوص با اندیشه های تحصّلی یا پوزیتیویستی یکی از روشنفکران هند یعنی سید احمد خان آشنا شده و مقاله معروف خود را به نام "حقیقت مذهب نیچری" در رد اندیشه های سید احمد خان نوشت.

این استاد دانشگاه افزود: این کتاب بعدها توسط یکی از شاگردان مصری اش به نام محمد عبده با عنوان الرد علی الدهرین به عربی ترجمه شد. سید جمال در دوره ناصر الدین شاه به ایران آمد و به نشر افکار خودش پرداخت اما بر اثر تهدیدات دولتی به افغانستان رفت و بعد به هند و از آنجا به مصر و بعد هم به استانبول سفر کرد.

او گفت: فعالیت های سیاسی سید جمال در مصر تاثیر بسیاری در رشد اندیشه های آزادی خواهانه مردم مصر در این دوره دارد. او در مصر انجمن حزب الوطنی را تاسیس کرد و در جامعه الازهر تدریس کرد. سید جمال بر وحدت بین مسلمانان بسیار تاکید داشت. باید به این نکته هم توجه کرد که انگلیسی ها در این زمان در مصر حضور دارند و طبیعی است که نمی توانند افکار او را تحمل کنند و فشارهای انگلیس است که باعث می شود او از مصر نیز خارج شده و به هند بر گردد.

انتشار روزنامه عروه الوثقی در فرانسه

حسینی تصریح کرد: سید جمال در سفرهای بعدی به انگلیس و بعد به پاریس رفت. او در انگلستان هم فعالیت هایی را انجام می دهد ولی مهمترین فعالیت های او در پاریس صورت می گیرد. او در پاریس به نوشتن روزنامه عروه الوثقی می پردازد، سردبیر این روزنامه از شاگردان معروف او به نام شیخ محمد عبده است که از روشنفکران آن زمان بود، البته این روزنامه هم به دلیل فشارهای دولت انگلستان به فرانسه بعد از 18 شماره، دیگر ادامه پیدا نکرد. سید جمال در مدت اقامت خود در فرانسه با بزرگان و روشنفکران فرانسوی دیدارهایی داشت، به طور مثال دیدارهایی با ارنست رنان (که تحقیقات گسترده ای را در حوزه تطبیق ادیان الهی به خصوص مسیحیت و اسلام و یهود انجام داده بود) داشت.

آشنایی ناصرالدین شاه با سید جمال

حسینی تاکید کرد: جریان آشنایی سید جمال با ناصرالدین شاه هم بسیار نکته مهمی است. در دوره ای که سید جمال در مصر به فعالیت های سیاسی می پرداخت ناصر الدین شاه از راه دور با افکار سید جمال آشنا شد و حتی با مقالات او که در عروه الوثقی به چاپ می رسید، آشنا بود. ابتدا شاه با افکار مترقی

سید جمال آشنا می شود و او را به ایران دعوت می کند اما بعد از مدتی فضا سازی درباریان، شاه را وادار می کند که او را از ایران خارج کند .

این استاد تاریخ افزود: علاقه ناصر الدین شاه به افکار سید جمال را در زمان دیگری هم در تاریخ می بینیم. آن زمان که ناصر الدین شاه در سال 1888 میلادی به اروپا سفر می کند و آوازه شهرت سید جمال و افکارش به گوش شاه می رسد و او را وادار می کند که دوباره به ایران بازگردد ولی باز دسیسه های دربار ایران، شاه را مجبور کرد که سید جمال را که در حرم عبدالعظیم متحصن شده بود، به عتبات تبعید کند. سید از آنجا به اروپا رفت و باز هم در انگلستان به انتشار روزنامه ای به نام ضیاء الخاقین پرداخت.

او ادامه داد: از این زمان به بعد شخصیت سید با امپراطوری عثمانی پیوند می خورد و در آن زمان سید با مصر، ایران، افغانستان، هند، اروپا و حتی با امپراطوری عثمانی ارتباط دارد. در عثمانی سلطان عبد الحمید عثمانی برای اینکه از اندیشه ها و افکار سید در جهت وحدت اسلامی و برای قدرت طلبی خودش استفاده کند، او را به استانبول دعوت می کند. در این شرایط سید تلاش کرد تا اتحاد سیاسی اسلام را در زیر لوای سلطان محقق کند. اما در اینجا هم درباریان عثمانی با کمک انگلیسی ها در سال 1314 قمری او را مسموم می کنند و او را در همان جا مدفون می کنند، البته همه منابع در مورد چگونگی مرگ ایشان اتفاق نظر ندارند.

اندیشه های سید جمال تاثیر بزرگی بر ظهور آزادی خواهی داشت

حسینی با بیان اینکه بدون تردید اندیشه های سیاسی سید جمال تاثیر غیر قابل انکاری در رشد و ظهور آزادی خواهی و مشروطه طلبی مردم ایران و بسیاری از کشورهای اسلامی داشت، افزود: سید در هر کشوری که می رفت خود را با فرهنگ و آیین آن کشور عجین می کرد و از زبان آنها و نگاه آنها سخن می گفت. به همین دلیل کشورهای مختلفی مانند هند، مصر و ایران هر کدام او را از خود می دانند و ما همچنان در مورد ملیت او این ابهام را در تاریخ داریم، اگر چه ما در ایران مطمئن هستیم که او ایرانی است اما همین اطمینان را افغانی ها هم دارند.

این استاد تاریخ تاکید کرد: دیدگاه های متنوع و بعضا فیلسوفانه سید جمال، علاقه به همکاری او با فراماسونرها، مخفی نگه داشتن اعتقادات مذهبی اش و پاسخ های دموکرات مآبانه او به فلاسفه و علمای غرب، همگی نشان از پیچیده بودن شخصیت فکری و سیاسی اوست. اینکه او به دنبال چه بوده، سالهاست که در مجامع روشنفکری مورد مناقشه است. ممکن است او در پی یک اسلام واقعی و یا تصویر جدیدی از اسلام باشد ولی در علاقه وی به امت اسلامی تردیدی وجود ندارد. به همین خاطر سید در مقابل ارنست رنان به دفاع از امت اسلام می پردازد و نه ایمان اسلام.

او در ادامه بیان کرد: وقتی سید جمال به درخواست شاه در ایران بود افکار آزادی خواهانه اش موجب نگرانی شاه می شود و مجبور می شود او را از ایران خارج کند، چون حاکم تهران به شاه اطلاع داده بود که سید جمال برای علما نامه نوشته و از اعطای امتیازات اقتصادی به بیگانگان انتقاد کرده است. وقتی سید به عراق تبعید شد به بصره می رود و در آنجا با یکی از علما معروف ایرانی به نام حاج سید علی اکبر فال اسیری دیدار کرد، سید علی اکبر هم به دلیل سخنرانی علیه امتیاز تنباکو در شیراز تبعید شده بود. بنابراین هر دو یک درد مشترک داشتند. سید جمال در بصره نامه ای به میرزای شیرازی که در سامرا بود می نویسد و ناصرالدین شاه و امین السلطان را به جرم بی دینی و اعطای امتیاز به بیگانگان محکوم می کند و میرزای شیرازی را تشویق می کند که از مقام مرجعیت و اقتدار خودش برای حفظ منافع ملی بهره برداری کند. البته سید نامه های دیگری با همین مضامین به علما دیگر هم می فرستد.

او بعد از این اتفاق به لندن می رود و با هدف مخالفت با دولت ایران با شخصیت دیگری به نام میرزا ملکم خان همکاری می کند و به خاطر ارتباط با همین شخصیت به او اتهام طرفداری از فراماسونرها را می زنند.

سید جمال پایه گذار اتحاد اسلامی

این استاد تاریخ در پاسخ به این سوال که آیا گرایش به فراماسونری سید جمال یک اتهام است و یا در تاریخ به اثبات رسیده گفت: بیشتر اتهام است و این اتهام هم به خاطر ارتباط او با میرزا ملکم خان بوده از طرفی نوع نگاه، رفتار و عملکرد سید جمال به گونه ای بود که او را در معرض چنین اتهامی قرار می داد. همان طور که وقتی در ایران بود این اتهام باعث شد که شب نامه هایی علیه او پخش شود.

او افزود: آرمان خواهی های سید جمال در جهان اسلام به شکلی بود که می توان او را ویرای این اتهامات دانست، در واقع او پایه گذار پان اسلامیسیم است، به همین خاطر تنها اتکای سید جمال به پشتوانه علما و روحانیون نبود. او از هر امکانی برای رسیدن به اهداف خودش استفاده می کرد. به همین خاطر گاهی به حکام ایران نزدیک می شد، گاهی به حکام عثمانی، گاهی به فراماسونرها و گاهی هم به علما نزدیک می شد و این مساله ضمن اینکه نوع نگاه او را نشان می دهد او را در معرض همین اتهامات نیز قرار می دهد. حسینی گفت: سید جمال در پی ایجاد سازگاری بین اسلام سنتی و چالش های علمی از طرف غرب بود و در همین زمینه راه میانه ای را در پیش گرفت تا جایی که بعضاً ملاحظه می شود تا مرز تسامح دینی هم پیش می رود هستند که این مساله هم باز او را در معرض این اتهام قرار می دهد. در عین حال سید جمال فن آوری غرب را از اخلاق غربی تفکیک ناپذیر می داند و معتقد است که جهان اسلام می تواند بدون پذیرش پیامدهای کلامی و فلسفی آن، بدان دست پیدا کند.

سید جمال بنیانگذار نوگرایی اسلامی است

او افزود: به هر حال به نظر می رسد تفکرات سید جمال در باب دین، فلسفه، علم، انعکاس دیدگاه های روشنفکران قرن 19 است که از یک طرف از ضعف جهان اسلام و از طرف دیگر از سیطره جهان غرب، ناراضی و سرخورده و با این روش به دنبال بیان نارضایتی خود هستند. به طور کلی ما سید جمال را یکی از بنیانگذاران نوگرایی اسلامی در قرن نوزدهم می دانیم. سید جمال برخلاف بسیاری از اندیشمندان احیاگر نسل خود؛ در فلسفه اسلامی نیز متبحر بود و فلسفه را برای احیای تمدن اسلامی امری ضروری می دانست. این مطلب به روشنی در مقالات و نوشته های سید دیده می شود.

این استاد و پژوهشگر تاریخ بیان کرد: در خصوص نگرش روحانیون و علمای ایرانی به سید چیز زیادی در تاریخ نوشته نشده است. اتهاماتی به او زده شد و تکفیر نامه ای علیه او نوشته شد که در روزنامه اختر به چاپ رسید و سید را فردی ملحد، متمایل به ارمنی ها و حتی طرفدار بابیه معرفی کرده است. به طور قطع این اتهامات در نگرش علما به او بی تاثیر نبود و ما استقبال گرمی از طرف علما به سید شاهد نیستیم. به این ترتیب هم روحانیون و هم ناصرالدین شاه، هر کدام به نوعی به سید جمال بد بین بودند. ظاهراً روشنفکرانی مانند میرزا ملکم خان به دلیل اندیشه های اصلاح طلبانه بیشتر با سید همراهی داشتند. نکته مهم دیگر این است که سید جمال به عنوان یک ایرانی، تاثیرگذاری بیشتری را در خارج از ایران داشت تا در داخل .

او گفت: نقش مهم سید جمال به عنوان یک روشنفکر و اصلاح طلب در این است که او منبع الهام برای جنبش های احیاگرایانه ای مانند اخوان المسلمین در مصر و جماعت اسلامی در پاکستان شد و تاثیرات عمیقی را در روشنفکران مسلمان گذاشت.

حسینی در پاسخ به این سوال که آیا اندیشه های وی تاثیری بر نهضت مشروطه و یا انقلاب اسلامی داشت افزود: بدون شک اندیشه های سید جمال را می توان در زمره جریانهای دانست که نهایتا منجر به جنبش روشنفکری و اصلاح طلبی در ایران شد. این نهضت یک دفعه اتفاق نیفتاد بلکه دست کم یک قرن سابقه تحولات فکری در داخل ایران زمینه های بروز این نهضت را ایجاد کرد. بنابراین تحولاتی مثل ظهور روشنفکران ایرانی از جمله سید جمال و حتی قبل از او امیرکبیر، در سلسله جریاناتی قرار دارند که نهایتا در کنار عملکرد مستبدانه نظام حکومتی قاجار، مردم را به سمت جنبش مشروطه کشاند.

سید جمال، ایرانی بود

این پژوهشگر تاریخ در مورد تغییر نام سید جمال اسدآبادی به سید جمال افغانی بیان کرد: نام کامل او سید جمال الدین اسد آبادی الحسینی است. در مورد اسد آبادی بودن نام او خیلی اختلاف نظر نیست چون ما هم در همدان اسد آباد داریم و هم در افغانستان. در مورد حسینی بودن هم اختلافی نیست. مساله ای که در مورد این شخصیت مهم است این است که حتی اگر ما او را افغانی را بدانیم، او در زمانی زندگی می کند که افغانستان جزئی از ایران است، از طرفی این اختلاف در مورد مذهب ایشان هم به اندازه ملیت ایشان وجود دارد.

او در پاسخ به این سوال که چرا سید جمال در شرایط فشار، روش تبلیغی خود را رسانه انتخاب کرد اظهار کرد: او فردی بود که از دوران نوجوانی خود با درس و بحث سر و کار داشت و از طرفی در زمانی زندگی می کرد که وجود نشریات و روزنامه ها اهمیت زیادی داشت اگر چه در داخل ایران هنوز مساله روزنامه نگاری اهمیت زیادی پیدا نکرده بود. سید جمال بعد از سلسله سفرهایی که به کشورها به خصوص به هند و مصر داشت متوجه اهمیت نقش روزنامه ها می شود، در آن زمان هم راه دیگری به جز این نبود که بتواند با آن پیام خود را به مردم برساند.

حسینی تاکید کرد: سید جمال به درستی تشخیص داده بود که تنها راه انتقال پیام از راه روزنامه است و به همین خاطر در هر کشوری که حضور داشت از همین راه استفاده کرد. ضمن اینکه وقتی در ایران بود کسانی که می خواستند به او پاسخ دهند از این طریق وارد می شدند، آن تکفیر نامه ای که علیه او تنظیم شد هم در روزنامه اختر چاپ شد. بنابراین روزنامه در آن زمان به سلاحی برای پیشبرد اهداف تبدیل شده بود و او هم از این سلاح استفاده کرد.

انتهای پیام

www.shafaqna.com/persian

برجسب ها سید جمال الدین اسدآبادی

به اشتراک گذاری

مطالب مرتبط :

یک استاد تاریخ درگفت گو با شفقنا مطرح کرد: اصلاح طلبی اسلامی، رویکرد سید جمال الدین اسدآبادی در مقابل مدرنیته

اضافه کردن نظر

نام

ارسال

بلا

تصاویر داخل
حضرت محمد
بیت و خانه حد

مجموعه ای ارزشمند از تصاویر حضرت
آیت الله العظمی سیستانی

داستان سید مهدی قوام و زن روسپی

بر قفل درب خانه ی ام ابیها (س) چه
نوشته شده؟ / تازه ترین تصاویر
اختصاصی شفقنا از درب خانه ی ام